

Nr 44.

Warszawa, dn. 18 listopada 1933 r.

Ogóln. zbioru Nr 593.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Traugutta 4, tel. 594-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa”.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy gr. 50.

TREŚĆ NUMERU: *Przymusowe zrzeczenia w hutnictwie. — Kodeks zobowiązań. — Nadzwyczajne Komisje Rozjemcze dla załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle i handlu. — Pobór 10% dodatku do podatku obrotowego. — W sprawie listów wysyłanych jako papiery handlowe a zawierających blankiety nadawcze P. K. O. — Stan produkcji przemysłowej w III kwartale 1933 r. — Spis Narzędzi Krajowej Produkcji na 1934 rok. — Wiadomości z zagranicy. — Odznaczenie pracowników fabryk przemysłu metalowego. — Ceny.* — PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI

PRZYMUSOWE ZRZESZENIA W HUTNICTWIE.

W Nr. 85 „Dziennika Ustaw” z dn. 30 października 1933 roku ukazało się pod poz. 647 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 października 1933 r. w sprawie regulowania stosunków w hutnictwie żelaznem i innych metali.

Jest to trzecie rozporządzenie uprawniające Ministra Przemysłu i Handlu do ingerowania w sprawy poszczególnych dziedzin wytwórczości krajowej.

Treść rozporządzenia jest następująca:

Art. 1. (1) W celu regulowania stosunków w hutnictwie żelaznem i innych metali służy Ministrowi Przemysłu i Handlu w tych dziedzinach prawo drogą rozporządzeń i zarządzeń:

- tworzenia przymusowych i posiadających osobowość prawną zrzeczeń przedsiębiorstw, obejmujących całość wytwórczości hutniczej lub część tej wytwórczości, mających na celu zbyt wytworów hutniczych w kraju i zagranicą, jak również zakup zasadniczych materiałów surowych, niezbędnych dla wytwórczości;
- nadawania charakteru prawnego zrzeczeń przymusowych istniejącym dobrowolnym organizacjom przemysłu hutniczego;
- regulowania cen i warunków zbytu wytworów hutniczych na rynku krajowym;
- wydawania zakazów przywozu i wywozu wytworów hutniczych gotowych i zasadniczych materiałów surowych, niezbędnych dla wytwórczości;
- nakładania specjalnych opłat na przedsiębiorstwa hutnicze w celu popierania wywozu wytworów hutniczych; opłaty te od jednej tonny wytworów hutniczych nie mogą przekraczać różnicy między ceną krajową tych wytworów, a ich ceną uzyskiwaną przy eksporcie;
- nakazywania przedsiębiorstwom hutniczym tworzenia we wskazanych rejonach zapasów materiałów surowych, gdyby przerwanie dowozu z zagranicy mogło

spowodować brak tych materiałów, oraz nakładania na przedsiębiorstwa hutnicze obowiązku do świadczeń, potrzebnych do tworzenia tych zapasów; jeżeli wysokość tych zapasów miałaby przekroczyć zapas, odpowiadający jednomiesięcznej zdolności wytwórczej danego przedsiębiorstwa, to obowiązek tworzenia zapasów ponad tę ilość może być nałożony tylko wówczas, jeśli przedsiębiorstwo otrzyma odpowiedni kredyt państwowy pod zastaw zapasu.

(2) W przypadkach, wymienionych w ust. 1 lit. a) i b) służy Ministrowi Przemysłu i Handlu prawo nadawania statutów zrzeczeniom, określających ich cele i zadania, zakres działania, ustrój i charakter prawny, władze, sposób zastępowania zrzeczenia, sposób powzięcia uchwał, rodzaje i wysokość świadczeń członków, sposób zmiany statutów, kontrolę władz państwowych oraz warunki i sposób likwidacji tychże zrzeczeń.

(3) Na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu, zrzeczenia wymienione w ust. 1 lit. a) oraz b) wpisane będą do rejestru handlowego.

Art. 2 (1) Zarządy przedsiębiorstw hutniczych i ich organizacje handlowe oraz inne przedsiębiorstwa handlowe, trudniące się sprzedażą wytworów hutniczych i materiałów surowych dla hutnictwa, powinny na żądanie Ministra Przemysłu i Handlu przedstawiać w celu dokonania kontroli wszelkie dokumenty, rachunki, oferty, korespondencję, dotyczącą produkcji, zbytu i przewozu tak wytworów hutniczych, jak i materiałów surowych dla hutnictwa.

(2) Władze, powołane do kontroli, obowiązane są zachować ścisłą poufność.

(3) Dane i informacje, otrzymane przy wykonywaniu kontroli, nie mogą być w żadnym przypadku użyte do celów podatkowych.

Art. 3 Wysokość kosztów związanych z organizacją zrzeczeń i kosztów kontroli, wynikających z rozporządzenia niniejszego, określa Minister Przemysłu i Handlu, a ponoszą je poszczególne organizacje lub przedsiębiorstwa hutnicze.

Art. 4. Świadczenia i opłaty, wymienione w art. 1 ust. 1 lit. e i f, tudzież koszty, o których mowa w art. 3, będą ściągane w trybie postępowania przymusowego w administra-

cji. W tym samym trybie ściągane będą świadczenia członków zrzeszeń, wymienionych w art. 1 ust. 1 lit. a) oraz b), jeżeli statuty tych zrzeszeń to przewidują.

Art. 5. Przez hutnictwo, w znaczeniu rozporządzenia niniejszego, rozumie się także walcownictwo.

Art. 6. (1) Kto narusza przepisy rozporządzenia niniejszego lub rozporządzeń i zarządzeń wydanych na jego podstawie, podlega, jeżeli za czyn ten nie grozi kara surowsza, karze grzywny do 3 000 zł lub aresztu do 3 miesięcy, albo obu karom łącznie.

(2) Orzekanie należy do właściwości władz administracji ogólnej II instancji.

(3) Skierowanie sprawy na drogę postępowania sądowego podlega przepisom art. 640 i nast. kodeksu postępowania karnego.

Art. 7. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Przemysłu i Handlu.

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na całym obszarze Państwa z dniem ogłoszenia.

KODEKS ZOBOWIĄZAŃ.

W Nr. 82 Dziennika Ustaw z dn. 28 października 1933 r. ukazało się pod poz. 598 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 października 1933 r. wprowadzające Kodeks Zobowiązań.

Kodeks Zobowiązań składa się z 654 artykułów podzielonych na XVII Tytułów omawiających: tyt. I Źródła, istota i rodzaje Zobowiązań, tyt. II Powstanie Zobowiązań, tyt. III Przejście praw i obowiązków wynikających z zobowiązań, tyt. IV Wygaśnięcie zobowiązań, tyt. V Zaskarżanie czynności dłużnika, zdziałanych ze szkodą wierzycieli, tyt. VI Sprzedaż i zamiana, tyt. VII Darowizna, tyt. VIII Najem i dzierżawa, tyt. IX Użyczenie, tyt. X Pożyczka, tyt. XI Umowy o świadczenie usług, tyt. XII Spółka, tyt. XIII Renta i dożywocie, tyt. XIV Gra i Zakład, tyt. XV Przekaz, tyt. XIV Ugoda, tyt. XVII Poręczenie.

Kodeks zobowiązań wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1934.

NADZWYCZAJNE KOMISJE ROZJEMCZE DLA ZAŁATWIANIA ZATARGÓW ZBIOROWYCH POMIĘDZY PRACODAWCAMI A PRACOWNIKAMI W PRZEMYSŁE I HANDLU.

W Nr. 82 „Dziennika Ustaw” z dn. 28 października 1933 r. pod poz. 604 ukazało się Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 października 1933 o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle i handlu.

Rozporządzenie przewiduje że, jeżeli polubowne załatwienie zatargu pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle, górnictwie, handlu, komunikacji lub zakładach użyteczności publicznej okaże się niemożliwe, a zatarg nabierze charakteru, zagrażającego ogólnopństwowym interesom gospodarczym, Rada Ministrów może poddać załatwienie takiego zatargu przez nadzwyczajną komisję rozjemczą powołaną przez Ministra Opieki Społecznej.

Nadzwyczajna komisja rozjemcza składa się z przewodniczącego wyznaczonego przez Ministra Opieki Społecznej, członka wyznaczonego przez Ministra Sprawiedliwości, członka wyznaczonego przez Ministra właściwego ze względu na gałąź pracy, objętą zatargiem, oraz z ławników, powołanych przez przewodniczącego komisji rozjemczej w równej licz-

bie z pośród osób, zgłoszonych przez przedstawicielstwa pracodawców i pracowników.

W razie uchylenia się przedstawicielstwa od delegowania ławników lub uchylenia się ławników od udziału w obradach względnie w razie nieistnienia przedstawicielstwa na terenie, dla którego ma być wydane orzeczenie, nadzwyczajna komisja rozjemcza orzeka w składzie trzech członków wyznaczonych przez ministrów.

POBÓR 10% DODATKU DO PODATKU OBROTOWEGO.

Centralny Związek Przemysłu Polskiego rozesłał swoim organizacjom następujący komunikat.

W „Dzienniku Ustaw” Nr. 84 z r. b. pod poz. 612 ogłoszone zostało Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o poborze 10% dodatku do państwowego podatku gruntowego i przemysłowego.

Dodatek do państwowego podatku przemysłowego wynosi 10% należności z tytułu państwowego podatku przemysłowego od obrotu. Pobierany jest od obrotów, osiągniętych w okresie od 1 października 1933 r. do 30 września 1934 r.; Rada Ministrów może jednak rozciągnąć pobór dodatku na należności z tytułu podatku przemysłowego w dalszych okresach.

Dodatek do państwowego podatku przemysłowego obowiązuje jedynie przedsiębiorstwa przemysłowe od I do V kategorii świadectw przemysłowych.

Rozporządzenie o poborze dodatku weszło w życie z dn. 29 października 1933 r. Płatnicy państwowego podatku przemysłowego od obrotu, opłacający zaliczki miesięczne, winni opłacać 10% dodatek, *począwszy od zaliczki, przypadającej za miesiąc październik 1933 r.*, która to zaliczka płatna jest od dnia 15 listopada 1933 r. Płatnicy podatku przemysłowego od obrotu, opłacający zaliczki kwartalne, winni opłacać 10% dodatek, *począwszy od zaliczki za IV kwartał 1933 r.*, która to zaliczka winna być zapłaconą do dnia 15 marca 1934 r.

Niewpłacony w terminach 10% dodatek podlega przymusowemu ściąganiu łącznie z należnością główną, t. zn. z należnością z tytułu podatku przemysłowego od obrotu, przy czym od dodatku tego nie będą pobierane kary za zwłokę, ani odsetki za odroczenie.

Podstawą 10% dodatku jest wyłącznie należność z tytułu państwowego podatku przemysłowego od obrotu, a zatem doliczenia dodatku samorządowego i 10% dodatku, wprowadzonego ustawą z dnia 12 lutego 1931 r.

Dodatek 10% wprowadzony Rozporządzeniem z dnia 27 października 1933 r. pobiera się niezależnie od obecnie obowiązującego powszechnego 10% dodatku do danin publicznych.

Wpływ z nowego dodatku do podatku przemysłowego przeznaczony jest według zamierzeń ustawodawcy na cele interwencji państwowej w zakresie cen ziemiopłodów.

W SPRAWIE LISTÓW WYSYLANYCH JAKO PAPIERY HANDLOWE A ZAWIERAJĄCYCH BLANKIETY NADAWCZE P. K. O.

W myśl par. 86 Ordynacji Pocztowej za papiery handlowe uważa się wszelkie akty i dokumenty w całości lub w części pisane, które nie posiadają charakteru korespondencji bieżącej i osobistej.

Opłata za tego rodzaju list wynosi 15 gr., przy czym koperta powinna być otwarta.

Na tej zasadzie jedna z fabryk należących do P. Z. P. M. wysłała rachunek do klienta, zaznaczając w treści, że „należność płatna jest gotówką”, przy czym dołączyła do rachunku niewypełniony blankiet P. K. O.

List ten został zwrócony przez pocztę z żądaniem dopłaty 30 gr.

Fabryka zwróciła się do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych z prośbą o interwencję.

Ponieważ sprawa ma znaczenie ogólne, Związek wystąpił dn. 20 października r. b. do Ministerstwa Poczty i Telegrafów z prośbą o wydanie polecenia traktowania listów, przy których przesyłane są niewypelnione blankiety P. K. O., jako papierów handlowych korzystających z ulgowej opłaty pocztowej.

Pismem z dn. 3 listopada 1933 r. Nr. PW. 105/108 Ministerstwo Poczty i Telegrafów przesało Związkowi

odpis okólnika Ministerstwa Poczty i Telegrafów z dn. 21 października 1933 r. Nr. 105/102, wydanego do wszystkich Dyrekcji Poczty i Telegrafów, polecającego Dyrekcjom wydanie okólnika informującego urzędy pocztowe i nadawców, aby przesyłki zawierające blankiety nadawcze P. K. O. zawierały napis „p r z e s y ł k i m i e s z c n e”. Listy te opłacać będą stawki przewidziane dla „papierów handlowych”, to jest 15 groszy.

STAN PRODUKCJI PRZEMYSŁOWEJ W III KWARTALE 1933 R.

Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen podaje następującą ocenę sytuacji w III kwartale r. b.

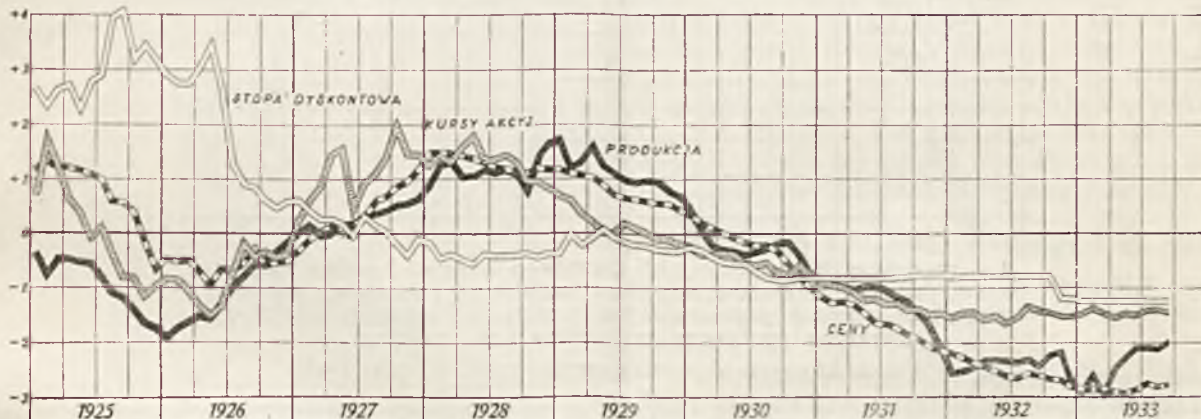
Po silnym wzroście produkcji w poprzednim kwartale, t. zn. w miesiącach wiosennych, co było reakcją na zimowy spadek wytwórczości, w ostatnim

laźne, głównie dzięki dużemu eksportowi sowieckiemu.

Produkcja dóbr spożycia podniosła się z 64,7 do 66,5, a więc mniej niż dóbr wytwórczych, było to już jednak po gwałtownym wzroście w poprzednim kwartale. Podobnie jak wówczas, decydujący wpływ wywarł w tej grupie przemysł włókienniczy. Podczas gdy w drugim kwartale wzrost polegał na ustaniu działania czynnika przypadkowego (strajk) i wyrów-

ZASADNICZE WSKAŹNIKI KONJUNKTURY

W jednostkach odchylenia średniego od przeciętnego z lat 1926 — 1931.

Produkcja — ogólny wskaźnik produkcji przemysłowej. Ceny — wskaźnik cen hurtowych surowców i półfabrykatów przemysłowych, zależnych od rynku wewnętrznego i nieskartelizowanych. Stopa dyskontowa — stopa w bankach prywatnych. Kursy akcji — wskaźnik kursów 7 akcji przemysłowych.

kwartale wzrost jeszcze trwał, ale już w znacznie słabszym tempie: podczas gdy w drugim kwartale b. r. wynosił on 14,5%, w trzecim tylko 5%, mianowicie wskaźnik podniósł się z 55,2 do 58,0. Przeciętnie w trzech kwartałach bieżącego roku produkcji była na poziomie 53,8, t. zn. niewiele odbiegała od rozmiarów zeszłorocznych. Wzrost wytwórczości w ostatnim kwartale wyrównywał więc jeszcze przeważnie poprzedni spadek i miał charakter przypadkowy lub zaostrożonej sezonowości; wynika to jasno z przeglądu zmian produkcji w poszczególnych gałęziach.

Produkcja dóbr wytwórczych wykazuje wzrost z 44,9 do 49,2. Wzrost ten polega przede wszystkim na zwiększeniu się wytwórczości przemysłu mineralnego, który częściowo w związku z oczyszczeniem rynku od zapasów, częściowo w związku ze zmienioną sezonowością ruchu budowlanego wskutek pozyskania przewagi przez drobne budownictwo mieszkaniowe, zatrudniony był latem stosunkowo silniej, niżby to wynikało z przeciętnej sezonowości; drobne budownictwo wzrosło też nieco pozasezonowo. Również wzrost, słabszy zresztą, wystąpił w przemyśle budowlanym (t. zn. w większych przedsiębiorstwach budowlanych). Wreszcie pewien udział w podniesieniu się produkcji dóbr wytwórczych miało hutnictwo że-

nianu spowodowanej przezeń luki, obecnie produkcja przeznaczona była na potrzeby bieżące i podniesienie jej musiało być połączone ze znaczniejszym powiększeniem zapasów na rynku, które w dalszej części sezonu nie da się prawdopodobnie utrzymać. W innych gałęziach produkcji zmiany były nieznaczne, poza tylko przemysłem odzieżowym, w którym po spętowanym ruchu sezonowym nastąpił w odpowiednio zaostrożonej postaci międzysezonowy zastój.

Przemysł węglowy był obok mineralnego i włókienniczego głównym czynnikiem podniesienia się poziomu wytwórczości w trzecim kwartale. Przypomnieć trzeba, że w kwartale poprzednim wydobycie węgla spadło do najniższego wogóle dotąd poziomu; ponieważ zapotrzebowanie w tym czasie nie zmniejszyło się, wynikało to z ruchu zapasów (zwłaszcza ze zmniejszania składów handlu) i musiało doprowadzić do późniejszego podniesienia się produkcji, które istotnie nastąpiło, szczególnie w okresie zbliżania się zimy. Przemysł cynkowy, dzięki polepszonej sytuacji międzynarodowej, mógł powiększyć nieco produkcję; spadło zatrudnienie w przemyśle drzewnym, co wynikało z wyczerpywania się zapasów surowca i nie oznacza pogorszenia sytuacji w tej gałęzi.

W ten sposób dotychczasowy wzrost wytwórczo-

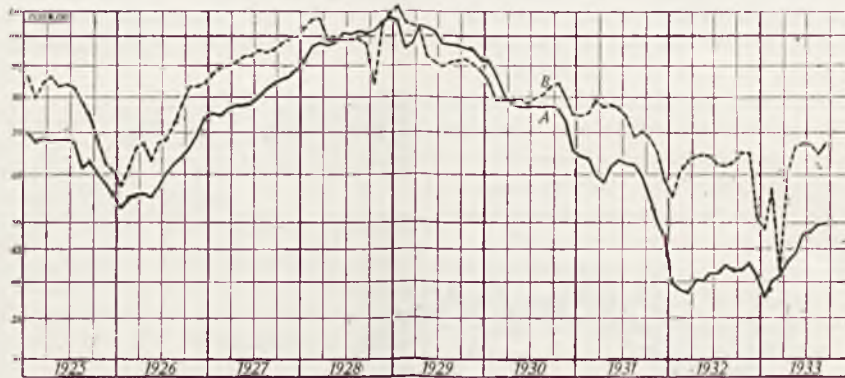
ści nie może być uważany za przejaw zasadniczej zmiany tendencji — poza utrwaleniem osiągniętej już w roku ubiegłym stabilizacji. W porównaniu z zeszłym rokiem poziom produkcji był w ostatnim kwartale o 7,4% wyższy (58,0 wobec 54,0 w 1932 r.); część tego wzrostu dawały gałęzie, które zdołały w międzyczasie zwiększyć eksport (hutnictwo żelazne i tartacznictwo), część — gałęzie, które głównie pod wpływem czynników natury sezonowej i przypadkowej zwiększyły wytwórczość (przemysł mineralny, włókiennictwo). Natomiast nadal jeszcze nie osiągały poziomu zeszłorocznego przemysł spożywczy oraz górnictwo węglowe, dystans jednak różniący te lata zmniejszył się w obu gałęziach.

wołany rozwiązaniem kartelu cementowego. Spadek cen drewna obrobionego o 2,8% sprowadza się do spadku drewna dębowego, gdyż sosnowe ma tendencję mocną.

Duży wzrost cen zaszedł głównie w dwóch grupach: drewna surowego (o 8,2%) oraz artykułów naftowych. Ropa zwykowała o 13,3%, produkty rafinerijne o 11,8%. Zachodziła tu jakby reakcja na znaczny spadek cen, zaszły w kwartale poprzednim po rozwiązaniu syndykatu naftowego.

Jeśli w pierwszej połowie bieżącego roku tendencja zniżkowa płac była osłabiona i zaznaczała się tendencja do stabilizacji, to ostatnio znów obniżki płac wystąpiły z siłą wzmożoną. Obniżki te odbywały

WSKAŹNIKI PRODUKCJI
DÓBR WYTWÓRCZYCH I DÓBR SPOŻYCIA
Skala logarytmiczna

A — produkcja dóbr wytwórczych (hutnictwo żelazne i kopalnie rudy żelaznej, przemysł budowlany, mineralny, metalowy i maszynowy oraz chemiczny). B — produkcja dóbr spożycia (przemysł włókienniczy, odzieżowy, skórny, spożywczy, papierniczy i poligraficzny).

Wskaźniki poprawione przez usunięcie wahań sezonowych.

Trzeci kwartał r. 1933 przyniósł ogólnie duży spadek wskaźnika cen hurtowych Instytutu, mianowicie przy porównaniu stanu na 30.IX i 30.VI o 3,3%, z tego grupa „żywność i używki” — o 6,2%. W tej grupie znowu spadek koncentrował się wyłącznie wśród ziemiopłodów — o 29,6%, oraz ich mącznych przetworów — o 30,1%, przyczem prawie cały spadek dokonał się w ciągu sierpnia. Inne artykuły żywnościowe, poza ziemiopłodami, wykazywały nawet wzrost cen, a mianowicie: zwierzęta rzeźne o 11,2%, mięso o 6,7%, nabiał o 24,9%, towary kolonialne o 2,1%. Wytwory przemysłu rolnego, a także sól i tytoń, zmian nie wykazały. W związku z tem wskaźnik cen artykułów sprzedawanych przez rolników spadł o 8,5%, a nabywanych przez spożywców — tylko o 2,5%.

Spadek wskaźnika cen artykułów przemysłowych wyniósł 0,7% i był wypadkową szeregu ruchów, rozbieżnych co do swej intensywności i kierunku. Znaczniejszy spadek cen zachodził przedewszystkiem wśród artykułów, których ceny zależne są od rynków zagranicznych, mianowicie surowce włókiennicze (o 9,2%, w tem bawełna o 20,5%) i metali nieżelaznych (10,4%). Ceny artykułów, jak wiadomo, w kwartale poprzednim podlegały bardzo wydatnej zwwyżce. Wślad za surowcami spadły również ceny przędzy — o 1,2% w stosunku do końca poprzedniego kwartału, zaś o 5,2% względem lipcowego maximum. Wreszcie — na zupełnie innym tle — zaszedł spadek cen mineralnych materiałów budowlanych (o 12,9%), wy-

się pod działaniem kilku czynników. Trwało dalej rozluźnianie ograniczeń, jakie ruchowi płac nadaje zbiorowe normowanie: tak np. w przemyśle budowlanym umowy zbiorowe bądź wogóle ustały (w Warszawie, w Łodzi), bądź nie obowiązywały w ciągu dłuższych okresów (w Krakowie — we wszystkich tych wypadkach płace silnie obniżyły się [obniżka nastąpiła w pewnym stopniu w tej gałęzi także tam, gdzie umowa zbiorowa utrzymała się — na Górnym Śląsku]; w woj. poznańskim po wygaśnięciu umowy zbiorowej nie nastąpiło jej odnowienie i płace normuje się oddzielnie w poszczególnych zakładach, zmierzając do norm obniżki, wyznaczonych przez jednostronną decyzję pracodawców; wreszcie w poszczególnych gałęziach objętych formalnie działaniem umów zbiorowych rozszerza się dalej zakres wypadków odstępstw od umów. W przemyśle węglowym płace obniżone zostały orzeczeniami arbitrażowymi, w zagłębiu śląskim o 6 — 9%, w dąbrowskim i krakowskim o 10 — 15%; w zagłębiu dąbrowskim również wystąpił objaw zniżek wychodzących poza ramy umów, mianowicie już przed zmianą umowy zbiorowej płace w poszczególnych kopalniach były obniżane. W ten sposób zarówno w gałęziach, nie poddanych zbiorowemu normowaniu płac, jak i w objętych umowami płace obniżały się, co było tylko częściowo kompensowane przez sporadyczne wypadki zmniejszenia wprowadzonych obniżek. Ponieważ w czerwcu przeciętny poziom płac robotniczych był od punktu kulminacyjnego (pod koniec 1929 r.) obniżony o 23%,

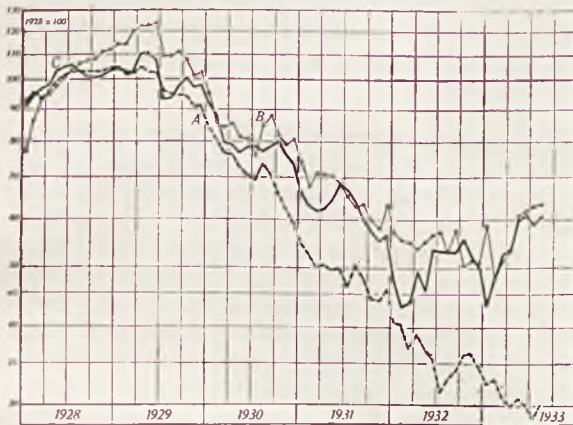
we wrześniu — dla którego ściślejszych danych jeszcze niema — obniżka dochodziła już do 25%.

Obniżka płac nie powodowała pogorszenia udziału robotników w dochodach, gdyż dzięki równoczesnemu spadkowi cen żywności i całości kosztów utrzymania przeciętny poziom płac realnych pozostał nie obniżony. Zmiany miały więc charakter podobny jak w 1932 r., równomierność spadku cen towarów i cen pracy usuwała przesunięcia, jakie są zwykle przez to wywoływane.

Działy przemysłu metalowego, pracujące dla budownictwa, zwiększyły produkcję, czego wyrazem był wzrost wskaźnika wytwórczości w całym przemyśle metalowym w ścisłym tego słowa znaczeniu (poza maszynowym i elektrotechnicznym). Przeciętny poziom zatrudnienia wyrażał się w kwartale III-cim wskaźnikiem 60,3 wobec 58,0 w poprzednim okresie. Wzrost wytwórczości był skutkiem zwiększenia się zbytu me-

ZATRUDNIENIE W PRZEMYSLE METALOWYM

Skala logarymiczna

A — przemysł maszynowy. B — przemysł elektrotechniczny.
C — pozostałe gałęzie przemysłu metalowego.

Wskaźniki poprawione przez usunięcie wpływu wahań sezonowych.

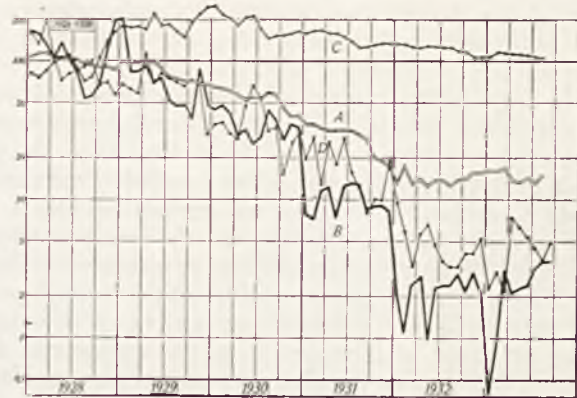
talowych materiałów budowlanych. Wskaźnik zbytu odlewów kuchennych (po wyeliminowaniu normalnej sezonowości) wzrósł z 57,6 do 59,6; sanitaryj, rur i kształtek zlewowych — z 46,5 do 65,2 rur wodociągowych z 28,7 do 39,7. We wszystkich tych działach poziom zbytu jest znacznie wyższy, aniżeli przed rokiem, co świadczy o wzmożeniu się ruchu budowlanego w r. b., obok czego na wzrost zbytu miało wpływ przesunięcie sezonowości w budownictwie, właściwe okresowi kryzysowemu.

W zbycie przedmiotów trwałej konsumpcji domowej zaznaczył się wzrost w dziale naczyń żeliwnych (wskaźnik w II-im kwartale przeciętnie 58,7, w III-im 70,1), podczas gdy spadł zbył naczyń blaszanych emaljowanych (wskaźnik w II-im kwartale 43,4, w III-im — 35,2).

Na rynku maszyn wystąpiły oznaki lekkiego złagodzenia depresji. Wskaźnik zbytu maszyn włókienniczych podniósł się z 18,6 przeciętnie w kwartale II-im do 23,7 w kwartale III-im wobec 19,1 przed rokiem. Podobnie wzrósł zbył obrabiarek do drewna (kwartał II-gi — 12,7, III-ci — 19,7 wobec 8,6 przed rokiem). Zamówienia na maszyny rolnicze, stałe ograniczane do minimalnych rozmiarów, cokolwiek wzrosły (wskaźnik w kwartale II-im przeciętnie 2,3, w III-im — 3,5 wobec 2,6 przed rokiem). Poprawa na

PRZEMYSŁ MASZYN ROLNICZYCH

Skala logarymiczna.

A — zatrudnienie. B — zamówienia. C — zapasy. D — przywóz.

Wskaźniki zatrudnienia, zamówień i przywozu poprawione przez usunięcie wpływu wahań sezonowych.

rynku jest tak nieznaczna, że wytwórczość nie tylko nie wzrosła lecz uległa nawet pewnemu ograniczeniu (wskaźnik w kwartale II-im 30,2, w III-cim 29,7 wobec 32,9 przed rokiem). Wzrost zamówień prywatnych na śruby, nakrętki i nity, dostarczane w b. znacznej części do fabryk maszyn, zdaje się wskazywać, że spadek wytwórczości maszyn ustąpi zapewne w najbliższym okresie pewnemu wzrostowi produkcji. Zapasy maszyn w składach fabrycznych spadły.

SPIS NARZĘDZI KRAJOWEJ PRODUKCJI NA 1934 ROK.

Zarząd Grupy Producentów Narzędzi przystąpił do prac nad wydaniem „Spisu Narzędzi Krajowej Produkcji” na 1934 rok.

Do tej decyzji skłoniły Zarząd Grupy dwie przyczyny: po pierwsze fakt, że pierwsze wydanie Spisu Narzędzi na 1933 rok, pomimo że wydane było w nakładzie 1650 egzemplarzy, jest już na wyczerpaniu, po drugie — świadomość, że pierwsze wydanie Spisu Narzędzi, robione ze względu na konieczny pośpiech, w sposób niezbyt szczegółowy, zawiera braki i usterki, które obecnie, dzięki pracy Grupy mogą być częściowo usunięte.

Układ nowego „Spisu Narzędzi” różnić się będzie nieco od poprzedniego wydania. Nowe wydanie będzie zawierało znacznie dokładniejszą od poprzedniej specyfikację wyrabianych narzędzi.

Spis Narzędzi na 1932 rok obejmuje wykaz wszystkich narzędzi wyrabianych przez fabryki narzędzi w Polsce.

Powodzenie, jakim cieszyło się pierwsze wydanie „Spisu Narzędzi”, pozwala przypuszczać, że drugie rozszerzone jego wydanie stanie się niezbędnym podręcznikiem dla wszystkich biur zakupów.

Pragnąc, aby będący obecny w opracowaniu „Spisu Narzędzi” zawierał możliwie pełny materiał informacyjny *prosimy wszystkie fabryki i warsztaty wyrabiające narzędzia a nienależące do Grupy o łaskawe najrychlejsze skomunikowanie się z biurem Grupy Producentów Narzędzi, celem dokonania niezbędnych poprawek w przygotowywanym do druku „Spisie”.*

Biuro Grupy Producentów Narzędzi Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych mieści się w Warszawie ul. Traugutta 4. tel. 5-94-26.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Poprawa na światowym rynku żelaznym. Na światowym rynku żelaza obserwować można od dłuższego czasu poprawę konjunktury. Napływ zamówień jest lepszy aniżeli w miesiącu październiku r. b.

Na angielskim rynku surówki sytuacja jest zupełnie dobra a producenci przyspieszają uruchomienie nowych wielkich pieców. Na rynku daje się odczytać brak niektórych gatunków surówki, zwłaszcza surówki Cleveland. Również we Francji sytuacja na rynku surówki jest zadowalająca.

Gorzej nieco przedstawia się sytuacja w stalowniach i walcowniach, gdzie stan zamówień uległ pewnemu zmniejszeniu. Stosunkowo najlepiej przedstawia się sytuacja w Niemczech, gdzie walcownie wykazują nawet pewne zwiększenie zatrudnienia. Natomiast we Francji oczekiwać należy ograniczenia produkcji o 10%. W Belgii sytuacja utrzymuje się bez zmiany.

W Hiszpanji zanotować można pewne ożywienie w działalności hutnictwa, co przypisać trzeba zamówieniom na szyny, otrzymanym przez huty Altos Hornos de Vizcaya od kolei argentyńskich. Zamówienia te obejmują dostawę 36 000 tonn szyn za cenę 11 miljonów pesetów.

Reorganizacja koncernu Vereingte Stahlwerke A. G. Rady administracyjne Vereingte Stahlwerke A. G., Gelsenkirchener Bergwerks-A. G., Phoenix A. G. für Bergbau und Hüttenbetrieb i Vereingte Stahlwerke van der Zypen und Wissener Eisenhütten A. G. zaakceptowały plan reorganizacji ciężkiego przemysłu zagłębia reńsko-westfalskiego.

W myśl tego planu cały majątek wyżej wymienionych przedsiębiorstw przejdzie w posiadanie koncernu Gelsenkirchen, er Bergwerks A. G., który w związku z tem przeniesie swoją siedzibę z Essen do Düsseldorfu. Kapitał zakładowy Gelsenkirch. Bergw. A. G., który do tej pory wynosi 250 milj. marek w akcjach zwyczajnych i 13 milj. marek w akcjach uprzywilejowanych, podniesiony zostanie do 560 milj. marek. Posiadacze akcji Vereingte Stahlwerke A. G. otrzymają akcje Gelsenkirch. Bergw. A. G. w stosunku 2 marki za 5 marek. Korzystniej przedstawia się sytuacja akcjonariuszy Van der Zypen, którzy otrzymają 5 marek za 3 marki.

Celem powyższego przegrupowania jest z jednej strony skupienie przedsiębiorstw hutniczych zagłębia reńsko-westfalskiego, a z drugiej strony — wyeliminowanie z orbity działalności koncernu hutniczego przedsiębiorstw innych działów wytwórczości przede wszystkim kopalni węgla. Będzie to zatem częściowa przebudowa koncernu pionowego na koncern poziomy.

Stan zatrudnienia niemieckiego przemysłu maszynowego. Zdolność produkcyjna niemieckiego przemysłu maszynowego była wyzyskana:

we wrześniu 1931 r. w 44,2%	w maju 1933 r. w 31%
" " 1932 " w 33,7%	w sierpniu 1933 r. . . . w 36,2%
w lutym 1933 r. . . . w 26,8%	w październiku 1933 r. w 37,3%

Napływ zamówień z rynków eksportowych, który w II i w III kwartale r. b. kształtował się niepomyślnie, wykazał w ostatnich tygodniach poprawę, która objęła przede wszystkim dział obrabiarek do metalu i obrabiarek do drzewa oraz maszyn dla przemysłu hutniczego.

Wartość eksportu niemieckiego w dziale maszynowym we wrześniu r. b. wyniosła w dziale maszyn dla przemysłu włókienniczego 6,15 milj. marek, w dziale obrabiarek 11,4 milj. marek, w dziale maszyn elektrycznych 3,2 milj. marek, w innych działach przemysłu maszynowego 19,64 milj. marek.

Z niemieckiego przemysłu drutu stalowego. Pomiedzy niemieckimi producentami drutu stalowego prowadzone są rokowania o utworzenie pełnego syndykatu, obejmującego nie tylko rynek wewnętrzny, ale również i interesy eksportowe.

Kartel przymusowy w niemieckim przemyśle okratowań. W niemieckim przemyśle okratowań prowadzone są już od dwu lat pertraktacje o utworzenie porozumienia kartelowego, w miejsce syndykatu rozwiązanego w 1931 roku. Ponieważ rokowania te nie doprowadziły do tej pory do żadnego wyniku, a ceny spadły w okresie dwu lat o 28%, co stało się przyczyną zachwiania się szeregu fabryk tego działu, rząd Rzeszy powiadamił fabrykantów tego działu, że o ile w ciągu listopada nie utworzą dobrowolnego porozumienia, to będzie utworzony przymusowy kartel fabryk okratowań.

O eksporcie maszyn do Rosji sowieckiej. Niemiecki Związek Przemysłu Maszynowego ogłosił ciekawe sprawozdanie o eksporcie maszyn do Rosji sowieckiej. Maszyny sprzedawane do Rosji, a które na skutek żądań rosyjskich są bardzo wysokiej wartości, są tak źle używane w Rosji, że trwałość tych maszyn w Rosji w stosunku procentowym do ich trwałości w Niemczech szacowaną jest następująco: motory Diesela 85%, frezarki 40%, inne obrabiarki 55%, prasy 25%, maszyny rolnicze 15%, traktory 20%, maszyny elektryczne 45%, maszyny parowe 80%, maszyny dla przemysłu włókienniczego 50%.

O ile informacje Niemieckiego Związku Przemysłu Maszynowego są ściśle, świadczyłyby one o bardzo niestarannem obchodzeniu się z maszynami w Rosji.

Rozbudowa przemysłu hutniczego w Anglii. Jedno z największych w Anglii przedsiębiorstw hutniczych „Guest Keen Baldwin” przystąpiło do modernizacji swoich zakładów w Cardiff w kierunku zwiększenia zdolności produkcyjnej stalowni. Kosztorys przedsięwziętych prac wynosi 2 milj. funtów sterlingów.

Wzrost produkcji hutniczej w Stanach Zjednoczonych. Stan zatrudnienia hutnictwa Stanów Zjednoczonych wskazuje od pewnego czasu stały wzrost i wynosi obecnie 40% normalnego zatrudnienia.

Rokowania o utworzenie międzynarodowego porozumienia producentów wanień emaljowanych. Z inicjatywy niemieckiego syndykatu „Gussemail Syndicat” prowadzone są pomiędzy niemieckimi, belgijskimi, czechosłowackimi i angielskimi producentami wanień emaljowanych rokowania o utworzenie Międzynarodowego Kartelu Eksportowego.

Na dwu zebraniach w tej sprawie, jakie miały miejsce w Brukselli i w Londynie omówiono sprawę cen i podziału rynków eksportowych, tak że można oczekiwać, iż podpisanie porozumienia nie nastarczy poważniejszych trudności. Również sprawa porozu-

mienia się z producentami francuskimi jest na dobrej drodze, jak podaje kompetentna „l'Usine” — nie należy oczekiwać, aby producenci francuscy mieli odmówić swojego akcesu.

Z Międzynarodowego Kartelu Rur. Pomiedzy Międzynarodowym Kartelem Rur a producentami tego działu w Japoni prowadzone są obecnie pertraktacje o przystąpienie producentów japońskich do Kartelu. Jak wiadomo konkurencja japońskiego przemysłu żelaznego daje się coraz bardziej we znaki producentom europejskim. Dotyczy to przede wszystkim rynku Dalekiego Wschodu, ale również i na rynkach południowo-afrykańskich i południowo-australijskich konkurencja japońska rozwija coraz żywszą działalność.

W sprawie eksportu kluczy prasowanych. Na rynkach eksportowych kluczy prasowanych daje się zauważyć wzrost zainteresowania dla kluczy lżejszych i cieńszych, ale wykonanych z lepszego materiału. Zapotrzebowanie na te klucze, które są wykonane ze stali o zawartości 4—6% chromu, jest znaczne, pomimo że cena tych kluczy jest wyższa od ceny kluczy normalnych.

ODZNACZENIE PRACOWNIKÓW FABRYK PRZEMYSŁU METALOWEGO.

W nr. 259 „Monitora Polskiego” z dnia 10 b. m. ogłoszono listę osób odznaczonych za zasługi na polu przemysłu wojennego oraz na zasługi na polu rozwoju przemysłu Rzeczypospolitej Polskiej. Wśród odznaczonych znajdujemy pracowników fabryk zrzeszonych w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych oraz fabryk zaprzyjaźnionych. Nazwiska odznaczonych podajemy poniżej.

ZŁOTY KRZYŻ ZASŁUGI

otrzymali p. p.

- Inż. Kazimierz Aleksander Gierdziejewski, dyrektor fabryki metalurgicznej Państwowych Zakładów Inżynierji w Skołoszach.
- Zdzisław Górski, dyrektor fabryki motorów „Perkun” w Warszawie.
- Inż. Zygmunt Mieczysław Grabowski, dyrektor fabryki wyrobów metalowych „W. Czajkowski i S-ka” w Warszawie.
- Inż. Jan Kunstetter, dyrektor fabryki silników i armatur Państwowych Zakładów Inżynierji w Warszawie.
- Inż. Władysław Łoziński, szef wydziału technicznego Polskich Zakładów Skody w Warszawie.
- Inż. Stefan Machowicz, wice-dyrektor Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.
- Leonard Możdżeński, wice-dyrektor Fabryki Amunicyjnej „Pocisk”.
- Inż. Stanisław Wojciech Surzycki, generalny dyrektor „Huty Pokój” w Katowicach.
- Inż. Stanisław Witold Szafranski, główny metalurg Zakładów Ostrowieckich w Ostrowie.
- Inż. Henryk Umiastowski, dyrektor techniczny Polskich Zakładów Skody.

SREBRNY KRZYŻ ZASŁUGI

otrzymali p. p.

- Ludwik Bednarkiewicz, technik Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Inż. Józef Borowiak, kierownik ruchu fabryki silników i armatur w Państwowych Zakładach Inżynierji.

Inż. Wacław Nikodem Brykner, kierownik laboratorium chemicznego fabryki samochodów w Państwowych Zakładach Inżynierji.

Walerjan Czapla, technik Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Roman Julian Dmowski, urzędnik Dyrekcji Państwowych Zakładów Inżynierji.

Stanisław Floksztumpf, kierownik wydziału w Państwowych Zakładach Inżynierji.

Ludwik Grabiński, technik Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Inż. Tadeusz Hennel, mechanik fabryki samochodów w Państwowych Zakładach Inżynierji w Czechowicach.

Jerzy Kieffer, kierownik wydziału Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Mieczysław Kozerski, kierownik oddziału Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Aleksander Mokrzycki, starszy technik Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Stanisław Piwnicki, rysownik-konstruktor Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Inż. Wiktor Pommer, kierownik narzędziowni Zakładów Amunicyjnych „Pocisk”.

Inż. Wacław Stetkiewicz, instruktor w Starachowickich Zakładach Górniczych w Starachowicach.

Władysław Strzałkowski, kierownik fabryki „Ebeco” w Katowicach.

Oprócz wyżej wymienionych jeszcze 78 pracowników powyższych fabryk otrzymało Bronzowy Krzyż Zasługi.

Wszystkim odznaczonym Redakcja „Przemysłu Metalowego” składa na tem miejscu powinszowania i życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra Rzeczypospolitej.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 14. XI. 1933 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	2811	Miedź standard	892
Antymon	653	Ołów miękki	329
Cyna standard	6464	Nikiel	—
Cynk hutniczy	429	Rtęć	8190
Miedź elektrolityczna	998	Srebro za 1 kg	71

Ceny metali na rynku londyńskim w bieżącym tygodniu, w porównaniu z cenami ostatnio przez nas notowanymi, kształtowały się następująco: podniosły się ceny: ołowiu o ok. 4%, cyny o ok. 3,5%, srebra o ok. 2,5%, antymonu o ok. 1,5%. Natomiast spadł kurs następujących metali: miedzi standard o ok. 2,5%, miedzi elektrolitycznej o ok. 2,5% i cynku o ok. 2%. Rtęć i aluminium bez zmiany. Niklu nie notowano.

Ceny metali w Warszawie.

Dom handlowy A. GEPNER notował w ostatnim tygodniu następujące ceny metali:

Cyna Banka w blokach	zł. 7,40 za kg.
Ołów hutniczy	„ 0,67 „ „
Cynk hutniczy	„ 0,80 „ „
Antymon	„ 1,10 „ „
Aluminium hutnicze	„ 3,80 „ „
Blacha miedziana	„ 2,75—3,40 za kg.
„ mosiężna	„ 2,50—3,50 „ „
„ cynkowa	„ 0,93—0,95 „ „
Nikiel w kostkach	„ 9,50 „ „

F-ma „POLTHAP” Warszawa, Pańska 83 (dom własny). Tel. 330-65 notuje w ostatnim tygodniu następujące ceny ze składu w Warszawie:

Miedziana blacha	zł 2,85— 3,60
Mosiężna blacha	„ 2,55— 3,60
Mosiężne pręty	„ 2,10— 2,95
Nowosrebrna blacha	„ 4,10— 5,—
Aluminjowa blacha	„ 5,80—11,—
Aluminjowe druty	„ 6,50
Cyna w blokach	„ 7,80
Ołów	„ 0,69
Aluminium hutnicze	„ 3,80

Cena blachy cynkowej.

Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach notuje następujące ceny blachy cynkowej:

I. Dla hurtowników przy kupnie na własny rachunek i do sprzedaży w drodze komisowej:

przy kupnie 30 t. naraz . . . zł. 850,00 za 1 000 kg
przy kupnie mniej niż 30 t. „ 870,00 za 1 000 kg

II. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom:

zł. 915,00 za 1 000 kg

III. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom:

zł. 950,00 za 1 000 kg

Parytet: st. kol. Chebzie.

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia Warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 1 kg. franco stacja Warszawa.

Blacha żelazna ocynkowana gatunku najwyższego:

711×1 422×0,45 mm 0 zł 91 gr.

711×1 422×0,50 mm 0 „ 89 „

1 000×2 000×0,50 mm 0 „ 91 „

Blachy 2-go gatunku o 6% tańsze.

Ceny bez zobowiązania.

Za gotówkę udzielamy 4% ustępstwa.

Cena odlewów żeliwnych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żeliwnych surowych dla Warszawy wynosi od 0,58 zł do 1,20 zł za 1 kg. loco fabryka.

Ceny odlewów glinowych.

Warszawskie odlewnie notują ceny surowych odlewów glinowych (aluminjowych) od 9 do 14 złotych za kilogram.

Ceny rur żeliwnych.

Biuro Sprzedaży Rur Zjedn. Odlewni „Ruropol” w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje następujące ceny w złotych za 100 kg., obowiązujące do odwołania:

Rury wodociągowe (stojące) zł 49.—

+ dopłata rozmiarowa

Fasony zależnie od typu i rozmiaru o zł 13 do 25 drożej za 100 kg.

Ceny powyższe należy rozumieć franco wagon stacja załadowania przy pełnowagonowych zamówieniach.

Ceny wyrobów ogniotrwałych.

Związek Fabryk Wyrobów Szamotowych i Ogniotrwałych notuje następujące ceny z ważnością od dn. 10 września 1930 r. aż do odwołania. Ceny rozumieją się w złotych za 100 kg. franco wagon stacja załadowania.

Cegła ogniotrwała zwyčajna	zł 8,80	Cegła kotłowa normalna	zł 20,50
Cegła kopalakowa normalna	„ 14,30	Cegła kotłowa fasonowa	„ 23,—
Cegła kopalakowa fasonowa	„ 15,40	Zaprawa	„ 8,— i „ 10,50

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

16807. *Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft (Berlin, Niemcy)*. Urządzenie do elektrycznego spawania szwów punktowych.
16973. *Bolesław Czech (Kraków, Polska)*. Sposób otrzymywania barwnika czarnego i urządzenie odbiorcze do wykonywania tego sposobu.
16992. *The Fractionator Company (Kansas City, Missouri, St. Zjedn. Amer.)*. Sposób destylacji i rozszczepiania olejów węglowodorowych oraz urządzenie do wykonania tego sposobu.
16977. *The Burmah Oil Company Limited (Glasgow, Wielka Brytania)*. Aparat do przetapiania wosku lub mieszanin zawierających wosk.
16867. *Marjan Bendl (Lwów, Polska)*. Zamknięcie do kanałów kominowych.

16798. *Houdry Process Corporation (Dover, Delaware, St. Zj. Ameryki)*. Urządzenie do katalitycznego rozszczepiania (krakowania) olejów mineralnych, gudronu oraz podobnych produktów.
17024. *Société des Brevets Catalex (Genewa, Szwajcaria)*. Urządzenie do rozszczepiania lekkich lub ciężkich węglowodorów
17051. *Roman Dawidowski (Kraków, Polska) i Kornel Schmidt (Kraków, Polska)*. Palenisko zasilające się opalem samoczynnie.
16945. *Erich Rouka (Blansko, Czechosłowacja)*. Samoczynne urządzenie do regulowania ilości paliwa, doprowadzanego do paleniska.
16935. *Clarke Chapman & Co. Ltd. (Gateshead-on-Tyne, Wielka Brytania) i William Armstrong Woodeson (Gateshead-on-Tyne, Wielka Brytania)*. Palnik na paliwo w postaci pyłu.
16806. *Clarke, Chapman & Co. Ltd. (Gateshead-on-Tyne, Wielka Brytania) i William Armstrong Woodeson (Gateshead-on-Tyne, Wielka Brytania)*. Komora paleniskowa do spalania pyłu węglowego, której przekrój jest w przybliżeniu równy przekrojowi bezpośrednio do niej przyłączonego przewodu do odprowadzania opalin.
16925. *Jenny Elfriede Löffler ur. Boehmer (Charlotaenburg, Niemcy)*. Ścianka zabezpieczająca obmurze przeciw działaniu płomieni i spalin w paleniskach przemysłowych, w szczególności w paleniskach kotłów parowych.
16855. *Ives Ruinnet. (Argenteuil, Francja)*. Urządzenie do dziania tkanin oczkowych w kilku kolorach zapomocą półprzesuwów na płaskich maszynach trykotarskich.
17026. *Wilhelm Figge (Barmen, Niemcy)*. Bijak wieńcowy do pleciarek lub koronkarek klockowych.
16782. *Adam Wiciński (Lwów, Polska) i Roman Witkiewicz (Lwów, Polska)*. Urządzenie do synchronizowania bezkorbowej silniko-sprężarki o dwu swobodnych łożkach
17183. *Edmund Fetting (Warszawa, Polska)*. Okucie do okna szwedzkiego.
17299. *Edgar Brandt (Paryż, Francja)*. Granat miotany z garłacza.
17166. *Edgar William Brandt (Paryż, Francja)*. Pocisk z samoczynnym uszczelniaczem.
17111. *Przemysł Metalowy „Granat” Spółka Akcyjna (Warszawa, Polska)*. Granat ćwiczebny ręczny.
17311. *Akciowa společnost, drive Škodowy zavody v Plzni (Praga, Czechosłowacja) i Bohdan Pantoflíček (Pilzno, Czechosłowacja)*. Pocisk zapalający, mina, bomba i t. d.
17202. *Kazimierz Badowicz (Warszawa, Polska) i Eugenjusz Bagiński (Warszawa, Polska)*. Urządzenie stabilizujące pocisk w powietrzu.
17356. *Otto Stolz (Berlin, Niemcy)*. Karabin rzucający snop światła.
17274. *Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie (Warszawa, Polska)*. Bezpiecznik igliczny do karabina maszynowego. Dodatkowy do patentu Nr. 16237.
17341. *Ceska Zbrojovka, akciowa společnost v Praze (Praga, Czechosłowacja)*. Dźwignia ładująca i wyładowująca do karabinów maszynowych z zamkiem przegubowym.
17350. *Joseph Destrée (Bruksela, Belgja)*. Broń samoczynna, działająca zapomocą odprowadzanych gazów.
17264. *Akciowa Společnost drive Škodowy Zavody v Plzni (Praga, Czechosłowacja) i Bohdan, Pantoflíček (Pilzno, Czechosłowacja)*. Wielostopniowy bezpiecznik zapalnika.
17268. *Felten & Guillaume Carlswerk Actien-Gesellschaft Köln-Mülheim, Niemcy)*. Sposób wyrobu lin drucianych ze splotów fasonowych oraz skręcarka służąca do tego celu.
17269. *Felten & Guillaume Fabrik Elektrischer Kabel, Stahl- & Kupferwerke Aktiengesellschaft (Wiedeń, Austrija)*. Sposób wyrabiania z kształtowych drutów lin wolnych od skręcających naprężeń, oraz urządzenie służące do tego celu.
17331. *Oluf Sinius Hassing (Hellerup, Danja)*. Sposób sporządzania klisz drukarskich oraz urządzenie do ich wykonywania.
17074. *Erik Rotheim (Oslo, Norwegja)*. Przyrząd do roztryskiwania materiałów.
17349. *Albert Krautzberger (Holzhausen pod Lipskiem, Niemcy)*. Sposób natryskiwania dowolnych przedmiotów farbami oraz urządzenie do jego wykonywania.